EICH ARDAL CHI BETH SY'N BWYSIG?

ARDAL FFESTINIOG

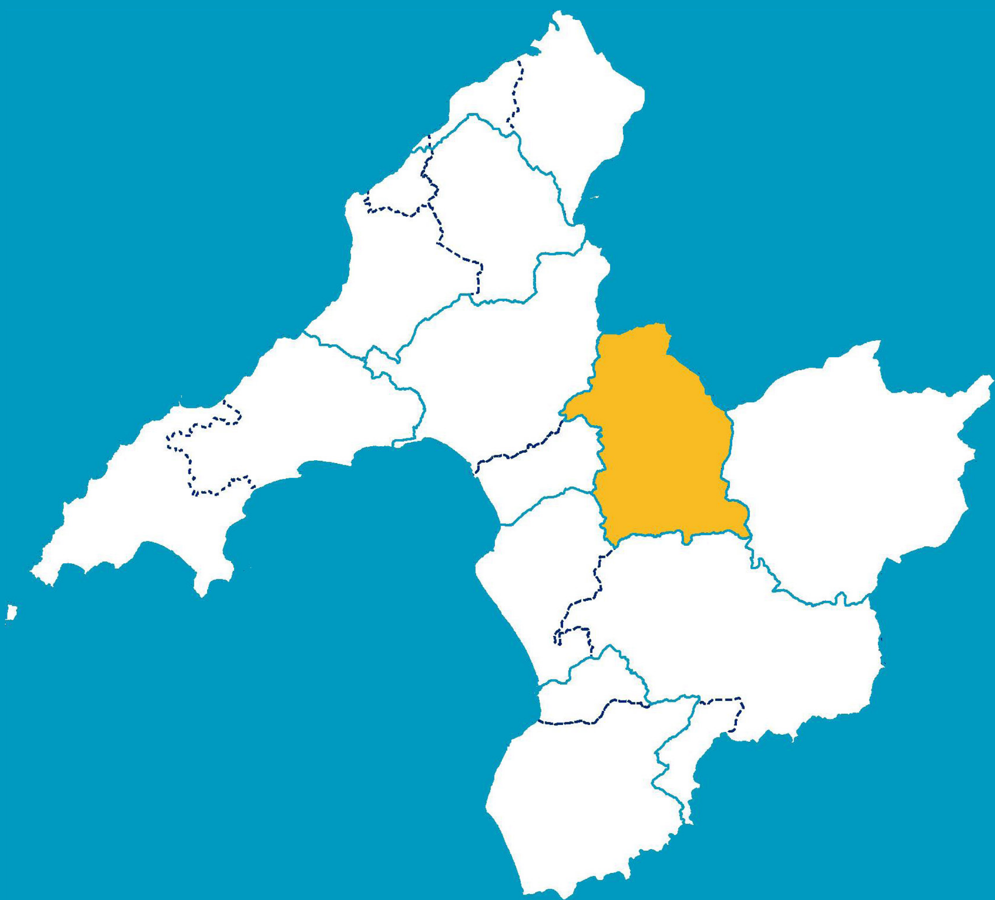

ASESIAD LLESIANT GWYNEDD A MÔN
Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn

2021

Daeth Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) i rym ar y 1af o Ebrill 2016. Pwrpas y ddeddf yw gwella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.

Mae'r ddeddf wedi sefydlu Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus (y Bwrdd) ar gyfer pob ardal awdurdod lleol er mwyn sicrhau bod cyrff cyhoeddus yn gweithio efo'i gilydd i greu gwell dyfodol i bobl Cymru.

Ar gyfer Gwynedd a Môn mae'r ddau Fwrdd wedi dod at ei gilydd i gydweithio, ac mae'n bartneriaeth sy'n cynnwys y cynghorau sir, y gwasanaeth tân ac achub, y gwasanaeth iechyd, Cyfoeth Naturiol Cymru, ynghyd â phartneriaid eraill o'r sector gyhoeddus a'r trydydd sector.

Mae Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd a Môn wedi rhannu'r ardal gyfan yn 14 o ardaloedd a elwir yn ardaloedd llesiant. Mae gwaith ymchwil wedi cael ei wneud ar ran y Bwrdd ar bob un o'r 14 ardal er mwyn deall a dysgu mwy am lesiant yr ardaloedd hynny. Mae partneriaid y Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus hefyd wedi ymgysylltu'n helaeth efo'n cymunedau yn ystod y misoedd diwethaf. Y prif ddarn o waith yng Ngwynedd oedd yr ymarferiad 'Ardal Ni 2035'. Bwriad y prosiect yma yw ymgysylltu a chyd-weithio gyda thrigolion, grwpiau a sefydliadau er mwyn helpu cymunedau i adnabod y blaenoriaethau hynny fydd angen sylw dros y 10-15 mlynedd nesaf a chreu a gwireddu cynlluniau adfywio lleol.

Mae'n bwysig nodi hefyd bod y gwaith ymchwil wedi amlygu rhai bylchau data a bod rhai ffigyrau yn seiliedig ar ddata'r Cyfrifiad 2011, sydd bellach dros 10 mlynedd oed. Ein bwriad fydd diweddaru'r data sydd yn y llyfryn hwn yn rheolaidd er mwyn casglu'r prif negeseuon sydd wedi eu cyfleu am gyflwr llesiant ein cymunedau, ac yn sail felly i greu'r Cynllun Llesiant fydd yn arwain gwaith y Bwrdd dros y blynyddoedd sydd i ddod.

Ers yr asesiad diwethaf yn 2016, mae ein cymunedau wedi wynebu newidiadau sylweddol yn sgìl Brexit ac yn fwy diweddar y pandemig Covid-19. Mae delio â'r argyfwng wedi amlygu pwysigrwydd y gwasanaethau sy'n cael eu darparu gan y sector gwirfoddol a chyhoeddus i'n cymunedau, a phwysigrwydd y cydweithio sydd rhyngddynt. Hefyd, mae'r argyfwng wedi rhoi'r chwydd wydr ar faterion a oedd yn bodoli eisoes yn ein cymunedau gan amlygu rhai pynciau fel tlodi a chyflogaeth, iechyd meddwl, ail gartrefi, twristiaeth ac unigedd.

Yn ogystal mae'r cyfnod wedi amlygu pwysigrwydd ein hamgylchedd sy'n greiddiol i iechyd a lles ein pobl a'n heconomi lleol, gan ddenu ymwelwyr i'r ardal. Wrth i ni edrych tuag at ddilyn llwybr gwyrddach allan o bandemig Covid-19, mae'n gyfle i ni ail edrych ar sut rydym yn defnyddio ein hasedau naturiol i fynd i'r afael â bygythiadau argyfyngau'r hinsawdd a natur.

Bydd yr Asesiad Llesiant yn rhoi sylw pellach i'r materion hyn sy'n bwysig i gymunedau ein hardaloedd.

DYMA'R WYBODAETH RYDYM WEDI EI GASGLU AR ARDAL FFESTINIOG, SY'N CYNNWYS TRAWSFYNYDD. YDYCH CHI'N ADNABOD Y DARLUN SYDD WEDI EI GREU O'CH ARDAL CHI?

POBLOGAETH

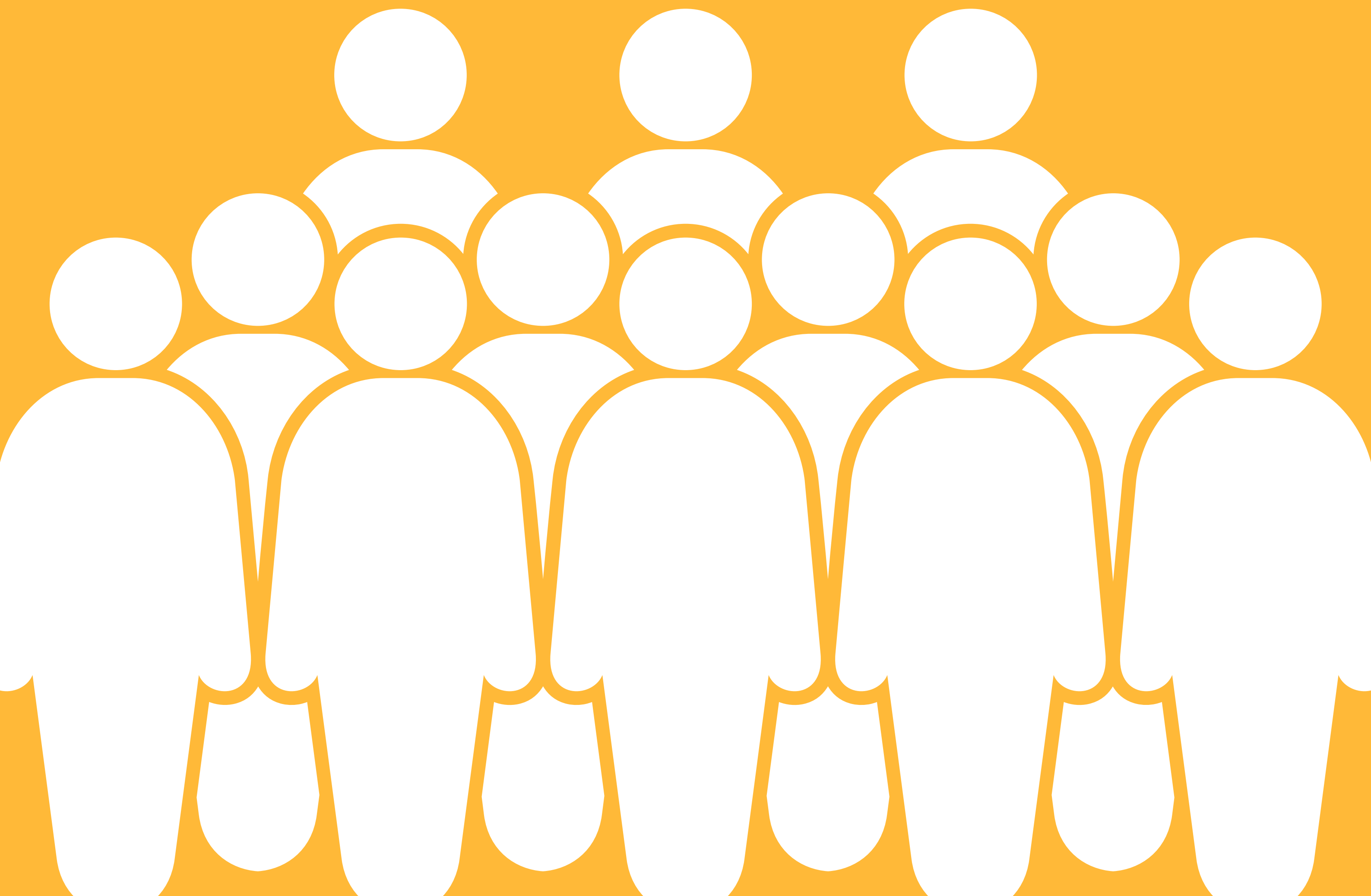

Pwy yw pobl Ffestiniog?

Mae 6,470 yn byw yn ardal Ffestiniog sef tua 5% o boblogaeth Gwynedd.

Mae disgwyl bydd poblogaeth Ffestiniog yn tyfu dros y blynyddoedd nesaf. **Mae ffigyrau yn awgrymu bydd tua 6,937 yn byw yn Ffestiniog erbyn 2043, cynnydd o 7% ers 2019.** Mae cynnydd tebyg o 6%, yn cael ei ragweld yng Ngwynedd.

2020
Poblogaeth Ffestiniog
6,470

2043
Poblogaeth Ffestiniog
6,937

Yn Ffestiniog, mae disgwyl gweld y cynnydd canrannol mwyaf, sef 39%, yn y boblogaeth 75 oed a hŷn. Mae hyn yn debyg i ragolygon Gwynedd, lle mae disgwyl y bydd tua 42% yn rhagor o bobl dros 75 yn byw yn y sir erbyn 2043.

Iaith

Yn ôl canlyniadau Cyfrifiad 2011, **mae 77% o bobl ardal Ffestiniog yn gallu siarad Cymraeg,** sy'n uwch na chanran Gwynedd (65%) a Chymru, sef 19%. Dyma'r ardal sydd â'r canran ail uchaf o siaradwyr Cymraeg yng Ngwynedd.

Serch hyn, mae'r ffigwr wedi gostwng dros y degawdau diwethaf o'i gymharu â 87% yn 1981. Mae'r gostyngiad yma o tua 10% yn debyg i weddill Gwynedd sydd wedi gostwng o 76% i 65% dros yr un cyfnod.

77%
o bobl ardal Ffestiniog yn gallu siarad Cymraeg

Yn ôl holiadur o 2019 mae 75% o blant cynradd Ffestiniog yn siarad Cymraeg bob amser neu yn aml ar yr iard. Mae hyn yn uwch na chanran Gwynedd sef 64%. Yn wahanol i'r tueddiad sirol, mae'r canran o blant uwchradd Ffestiniog sy'n siarad Cymraeg bob amser neu yn aml ar yr iard yn cynyddu i 78%, sydd eto yn uwch na chanran Gwynedd (42%).

> "Y Gymraeg yn iaith fyw yn yr ysgol a'r gymuned. (Dyma) gryfder y Gymraeg a diwylliant y pentref."
> (Cyngor Cymuned Trawsfynydd, Ardal Ni 2035)

AMGYLCHEDDOL

Pa mor wyrdd yw'r ardal?

Mae tipio anghyfreithlon yn is yng Ngwynedd na gweddill Cymru - gyda 5.1 achos o dipio i bob 1000 o'r boblogaeth o gymharu â 10.6. Mae cynnydd wedi bod yn y nifer o achosion o dipio anghyfreithlon a gofnodwyd yng Ngwynedd o 529 yn 2014/15 i 633 yn 2019/20.

Yng Ngwynedd mae cynnydd wedi ei weld yn y canran o wastraff trefol sydd wedi'i anfon i'w ailddefnyddio, ailgylchu neu gompostio o 59% yn 2014/15 i 67% yn 2020/21. Yn 2014/15 roedd y canran ychydig is na chanran Cymru, ond erbyn 2020/21 mae canran Gwynedd a Chymru yn debyg iawn.

Pa mor lân yw'n strydoedd?

Mae glendid strydoedd yn cael ei archwilio yn flynyddol gan Cadw Cymru'n Daclus.

Yn 2019/20 cafod 142 stryd yng Ngwynedd ei archwilio, ac roedd 95% o safon glendid uchel neu dderbyniol, hynny yw, Gradd B neu uwch. Mae'r canran yma yn debyg iawn i'r hyn ag oedd yn 2015/16.

O'r 13 o strydoedd yn ardal Ffestiniog a'u harchwiliwyd gan y mudiad yn 2019/20, fe wnaeth 100% o'r rhain dderbyn Gradd B. Mae'r canran yma yr un fath a'r canran a gafodd Gradd B neu uwch yn 2015/16.

Mae 83% o ymatebwyr ymgynghoriad baw cŵn o Ffestiniog yn teimlo ei fod yn broblem yn eu hardal, mae hyn ychydig yn uwch na'r 81% o'r un farn yng Ngwynedd.

Newid hinsawdd a llifogydd

Mae'r argyfwng yn yr hinsawdd a natur yn brif heriau sy'n wynebu cenedlaethau'r dyfodol. Dros y ganrif ddiwethaf, mae'r tymheredd wedi cynyddu, mae lefelau'r môr wedi codi, ac mae patrymau tywydd wedi newid yn sylweddol.

Gyda chyfran lawer uwch o arfordir o'i chymharu â siroedd eraill yng Nghymru, gwelir effaith penodol newid hinsawdd ar gymunedau. Yng Ngwynedd, mae **11,285 o eiddo mewn perygl o lifogydd ar hyn o bryd.**

11,285 o dai Gwynedd mewn perygl o lifogydd

Roedd byw mewn ardal werdd, ecogyfeillgar yn un o'r brif flaenoriaeth i grwpiau a mudiadau ardal Ffestiniog pan ofynnwyd am y newidiadau hoffent eu gweld dros y 10-15 mlynedd nesaf. I'r dyfodol, roedd dymuniad i weld ardal fwy hunangynhaliol oedd yn cynhyrchu trydan (er enghraifft trydan hydro) ei hun er mwyn lleihau ôl-troed carbon. (Ardal Ni 2035)

> "Mwy o gynlluniau ynni adnewyddol cymunedol gyda'r elw yn cael ei fuddsoddi nôl i'n cymunedau ac yn sgil hynny yn lleddfu problemau cymdeithasol yr ardal."
> (Y Dref Werdd, Ardal Ni 2035)

Awyr iach

Mae crynodiad NO2 yn un modd o fesur ansawdd aer, ac mae'n cael ei gyfleu fel microgramau (µg) cyfartalog am bob m3. Yn 2019 roedd mesur cyfartalog o 4.8 µg/m^3 NO2 mewn lleoliadau anheddau preswyl yng Ngwynedd. Roedd hyn llawer is na mesur cyfartalog Cymru o 9.2 µg/m^3.

Amgylchedd naturiol

Gwydnwch ecosystemau a bioamrywiaeth

Mae bywyd gwyllt Cymru yn dirywio, gyda’r canfyddiadau diweddaraf yn dangos bod un o bob chwe rhywogaeth yng Nghymru mewn perygl o ddiflannu. Yn 2021 cyhoeddodd Llywodraeth Cymru argyfwng natur a galwodd am osod targedau i atal a gwrthdroi’r dirywiad mewn bioamrywiaeth. Ymysg yr heriau sy’n wynebu rhywogaethau yw diffyg tir pori, mewnbynnau maethol gwasgaredig yng nghefn gwlad, tir hanesyddol, a rheoli dŵr.

Mae gan Ffestiniog hanes hir o gloddio am fwynau sy’n dyddio’n ôl i’r Oes Efydd, gyda’r diwydiant yn cyrraedd ei benllanw yn ail hanner y bedwaredd ganrif ar bymtheg. Erbyn y 1920au roedd y rhan fwyaf o’r mwyngloddio wedi dod i ben, ond mae gollyngiadau o weithfeydd tanddaearol a metelau’n trwytholchi o domenni rwbel yn dal i fod yn ffynonellau sylweddol o lygredd dŵr. Ymhlith yr enghreifftiau mae afonydd o amgylch Blaenau Ffestiniog a dalgylchoedd Dyfi a Mawddach lle mae ffynonellau’n cynnwys mwynglawdd plwm a mwynglawdd aur.

Ar y llaw arall, mae coedlannau derw hynafol Coedydd Maentwrog yn Nyffryn Ffestiniog, yn gartref i tua 170 o rywogaethau o gen, sydd yn gynefin bioamrywiol hynod o bwysig i natur.

CYMDEITHASOL

Iechyd da?

Yn ardal Ffestiniog yn 2020-2021 roedd amser ymateb ambiwlans ar gyfer galwad 'coch', hynny yw y math mwyaf difrifol, ar gyfartaledd 13:27 munud. Mae amser Ffestiniog wedi codi dros y blynyddoedd diwethaf o 07:21 munud yn 2018-2019 a 09:23 munud yn 2019-2020.

Amser ymateb ambiwlans:

13:27 munud

Mae amser teithio cyhoeddus a preifat dwyffordd i *feddygfa* yn uwch yng Ngwynedd na Chymru, gydag amser cyfartalog o 54 munud a 11 munud i gymharu gyda 40 munud a 7 munud.

Mae hyn hefyd yn wir ar gyfer teithio i *fferyllfa* lle mae teithio dwyffordd cyhoeddus cyfartalog yn cymryd 53 munud a preifat 11 munud, i gymharu gyda 38 munud a 7 munud ar gyfer Cymru.

Mae ffigyrau iechyd poblogaeth bellach ar gael ar gyfer Gwynedd, i roi syniad o gyflwr a phatrymau iechyd y sir.

Yn ôl y ffigyrau diweddaraf mae disgwyliad oes dyn adeg ei eni yng Ngwynedd yn 79.5 oed, tra bod disgwyliad oes merch adeg ei geni yn 83.1 oed. Mae hyn ychydig yn uwch na ffigyrau Cymru lle bod disgwyliad oes dyn adeg ei eni yn 78.3 a merch 82.1.

Yn ôl ffigyrau 2017/18-2019/20, mae 38% o oedolion 16 i 64 gyda phwysau iach yng Ngwynedd. Mae hyn mwy neu lai yr un fath a ffigwr Cymru gyfan. Mae'r ffigwr hyn yn codi i 41% mewn oedolion 65 oed a hŷn yng Ngwynedd, sydd yn uwch na chanran Cymru o 38%.

Ffactorau eraill sy'n effeithio ar ein hiechyd yw ysmygu ac yfed alcohol. **Mae 11% o bobl 16 oed neu'n hŷn yn dweud eu bod yn ysmygu,** sef un o ffigyrau isaf siroedd Cymru, ac mae 16% o bobl yn yfed mwy na 14 uned o alcohol yr wythnos. Mae'r ddau ffigwr yma yn is na ffigwr Cymru gyfan, lle mae 17% yn ysmygu a 19% yn yfed mwy na'r canllawiau.

Mewn arolwg yn 2018/19 a 2019/20 nododd 31% o oedolion Gwynedd eu bod wedi bwyta o leiaf 5 dogn o lysiau a ffrwythau'r diwrnod blaenorol, uwch na lefel Cymru gyfan o 24%.

Mae iechyd meddwl yn rhan bwysig o lesiant ac iechyd. Mae data gan Iechyd Cyhoeddus Cymru o 2018-19 yn nodi lles meddyliol ymysg oedolion (16 a hŷn) ar ffurf sgoriau safonedig oed. 52.9 yw sgôr Gwynedd sydd ychydig yn uwch na sgôr Cymru, sef 51.4.

Mae data gan Arolwg Cenedlaethol Cymru ar gyfer 2018/19-2019/20 yn nodi fod 8% o oedolion Gwynedd gydag anhwylderau'r meddwl, canran ychydig bach yn is na weddill Cymru (10%).

Iechyd plant a pobl ifanc

Mae ystadegau iechyd sbesiffig ar gyfer plant Gwynedd hefyd ar gael.

Mae canran y genedigaethau unigol byw gyda phwysau geni isel ychydig yn is yng Ngwynedd na Chymru, sef 5% i gymharu gyda 6%.

Yng Ngwynedd, mae canran yr holl blant wedi eu himiwneiddio'n llawn yn ôl yr amserlen erbyn pedair oed wedi cynyddu ychydig o 88% yn 2017 i 91% yn 2019. Mae hyn yn uwch na lefelau Cymru lle'r oedd 88% wedi eu himiwneiddio'n llawn yn 2019.

Mae 31% o blant 4-5 oed dros eu pwysau neu yn ordew – sy'n uwch na ffigwr Cymru o 27%.

Yn ôl data o 2017/18 mae tua 9% o blant 11-16 oed Gwynedd yn yfed alcohol a 3% yn ysmygu.

Yng Ngwynedd, mae cyfradd beichiogi merched yn eu harddegau sydd o dan 18 oed yn 16.6 fesul 1000 o ferched 15-17 oed , sy'n ostyngiad ers yr asesiad llesiant diwethaf. Mae hyn ychydig yn is na ffigyrau Cymru gyfan, sef 18.9. Mae'r ffigwr yma hefyd wedi gostwng ers yr asesiad llesiant diwethaf.

Cadw'n ddiogel

Mae troseddau Ffestiniog fesul 1,000 o'r boblogaeth 16 a hŷn wedi cynyddu ychydig rhwng 2018 a 2020 o 91 i 110. Mae hyn hefyd yn uwch nag oedd yn yr asesiad llesiant diwethaf yn 2015, gyda'r ffigwr yn 96 bryd hynny.

Yng Ngwynedd, mae 55% yn teimlo'n ddiogel iawn a 34% yn teimlo'n eithaf diogel yn yr ardal leol ar ôl iddi dywyllu. Yn ogystal mae 89% yn teimlo'n ddiogel iawn a 10% yn teimlo yn eithaf diogel yn y cartref ar ôl iddi dywyllu yng Ngwynedd. Mae mwy o bobl yn teimlo yn ddiogel iawn yn eu hardal leol neu yn y cartref ar ôl iddi dywyllu yng Ngwynedd na Chymru gyfan.

Fodd bynnag, amlygwyd diogelwch cymunedol a chamddefnyddio sylweddau fel pryderon gan drigolion Ffestiniog yn ystod ymarferiad 'sgyrsiau stepen drws' gan gymdeithas dai Adra.

Ar gyfartaledd rhwng 2017/18-2019/20 roedd 14 achos tân bwriadol y flwyddyn yn ardal Ffestiniog a 22 achos tân damweiniol. Yng Ngwynedd, roedd 113 achos tân bwriadol y flwyddyn a 335 achos tân damweiniol dros yr un cyfnod. Ar gyfer Ffestiniog a Gwynedd mae'r ffigwr achos tân damweiniol yn is na'r asesiad diwethaf, a'r ffigwr achos tân bwriadol yr un fath yn Ffestiniog ond ychydig yn uwch yng Ngwynedd.

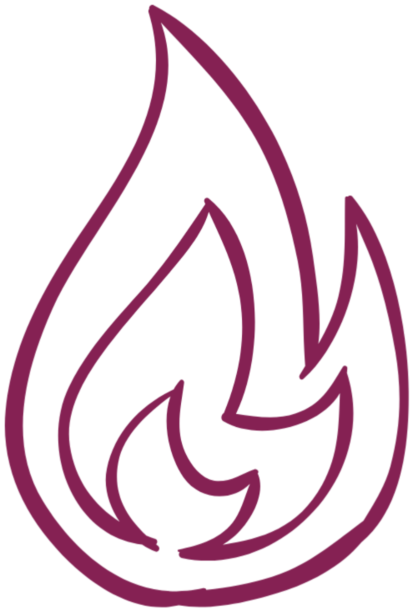

36 achos tân yn ardal Ffestiniog

Cadw mewn cysylltiad

Mae gan 74% o gartrefi yn ardal Ffestiniog gar neu fan, sy'n is na'r ffigwr ar gyfer Gwynedd, sef 79% a 77% ar gyfer Cymru gyfan.

74% o gartrefi gyda char neu fan ardal Ffestiniog

Mae amser teithio cyhoeddus a preifat dwyffordd i siop fwyd yn uwch yng Ngwynedd na Chymru gyfan, gydag amser cyfartalog o 40 munud a 6 munud i gymharu gyda 32 munud a 4 munud. Mae amrywiaeth o fewn ardal Ffestiniog, lle mae amser teithio preifat a cyhoeddus cyfartalog Trawsfynydd yn hirach na Wynedd tra bod Diffwys a Maenofferen, Bowyedd a Rhiw a Teigl yn is.

Roedd diffyg trafnidiaeth gyhoeddus yn brif themau i godi yn ystod sgyrsiau gyda grwpiau a mudiadau Ffestiniog. Yn benodol, mynegwyd ei fod yn anodd mynd i weithio ac i siopau i drefi cyfagos oherwydd prinder gwasanaethau bws. (Ardal Ni 2035)

12%

diffyg argaeledd canrannol band eang

Mae ffigyrau o 2019 yn dangos fod gan Wynedd ganran uwch o ddiffyg argaeledd canrannol band eang ar 30Mb/e na Chymru gyfan, sef 12% i gymharu gyda 7%.

Mae 16% o bobl Wynedd yn unig, o'i gymharu â 15% sydd yn unig ar draws Cymru gyfan.

Helpu'n gilydd

Yn ôl ffigyrau'r Cyfrifiad yn 2011, mae 11% o'r boblogaeth yn ardal Ffestiniog yn rhoi o leiaf un awr yr wythnos o ofal di-dâl. Mae'r ffigwr yma yn debyg i ardaloedd eraill Gwynedd a Chymru.

Mae ffigyrau cyn-bandemig yn dangos bod y canran o bobl sy'n gwirfoddoli yng Ngwynedd wedi codi ychydig bach o 31% yn 2016 i 33% yn 2019, sy'n uwch na Chymru, sef 26%. Mae'n debyg fod Covid-19 wedi golygu cynnydd yn y ffigwr yma, fodd bynnag, nid oedd data fesul ardal leol ar gael.

Yn ôl grwpiau a mudiadau Ffestiniog, ysbryd a chyfeillgarwch y gymuned yw'r prif beth sy'n gwneud yr ardal yn le da i fyw. (Ardal Ni 2035)

"Cymuned glos sy'n dod at ei gilydd a chymuned sy'n gallu mynd yn bell ar ei phen ei hun."
(Cyngor Tref Ffestiniog, Ardal Ni 2035)

ECONOMAIDD

Twristiaeth

Gan gynnwys AirBnB, mae 1,643 o fusnesau llety ymwelwyr ym Meirionnydd, sef tua 42% o'r cyfanswm ar gyfer Gwynedd yn 2019.

Yn ardal Ffestiniog, amcangyfrifir bod 2,287 o wlâu llety ymwelwyr. Mae hyn yn cynrychioli llai na 2% o gyfanswm y gwelyau llety ymwelwyr yng Ngwynedd.

O fewn ardal llesiant Ffestiniog, mae Blaenau Ffestiniog wedi ei adnabod gan y Cyngor fel un o 18 prif gyrchfan twristiaeth y sir.

1,643 o fusnesau llety ymwelwyr yn Meirionnydd

Tai ac ail gartrefi

Yn 2020, roedd canolrif pris tŷ yn ardal Ffestiniog yn £95,000, sy'n gynnydd o £18,000 ers yr asesiad diwethaf yn 2015. Dyma'r ardal sydd â'r canolrif pris eiddo isaf yng Ngwynedd.

Mae canolrif incwm teuluoedd Ffestiniog tua £21,851 ond mae angen o leiaf £22,857 i fforddio prynu tŷ pris lefel mynediad i'r farchnad. Mae hyn yn golygu bod 52% o aelwydydd Ffestiniog wedi eu prisio allan o'r farchnad. Mae hyn yn is na chanran Gwynedd, sef 59% a chanran Cymru, sef 56%. Fodd bynnag, mae'n debyg nad yw ffigyrau 2020 yn dangos llawn effaith y pandemig ar brisiau tai yr ardal, ac bydd yr rhain yn cael ei diweddaru pan fydd y data ar gael.

Serch hyn, yn ystod sgyrsiau yn lleol amlygwyd pryderon am y nifer cynnyddol o dai haf yn yr ardal. Yn ôl grwpiau, mudiadau a sefydliadau'r ardal roedd hyn yn arwain at brisiau uwch a oedd yn golygu fod prinder stoc o dai o ansawdd i bobl leol. (Ardal Ni 2035)

> "Tai haf a dim tai fforddiadwy i bobl leol Mae'r diffyg cyfleoedd addysg a chyflogaeth hirdymor, yn ogystal â'r diffyg cartrefi fforddiadwy, yn gyrru rhan helaeth o'r boblogaeth ifanc o'r ardal."
> (Cwmni Bro Ffestiniog, Ardal Ni 2035)

Beth yw gwaith pobl Ffestiniog?

Mae data'r Cyfrifiad 2011 yn dangos bod 31% o bobl sydd mewn gwaith, ond heb unrhyw gymhwyster yn gweithio yn y galwedigaethau elfennol yn ardal Ffestiniog e.e. gweithio mewn ffatri, glanhau, casglu gwastraff, gweithio ar fferm. Yn gyffredinol, mae mwy o bobl sydd heb unrhyw gymhwyster yn gweithio yn y galwedigaethau elfennol nag unrhyw alwedigaeth arall ar draws Gwynedd.

Mae'r 44% o bobl sydd â chymhwyster gradd neu debyg yn gweithio yn y maes proffesiynol. Mae hyn yn debyg i batrwm Gwynedd a Chymru. O holl bobl Ffestiniog sydd mewn gwaith y crefftau medrus sy'n cyflogi'r mwyaf o weithwyr – sef 20%. Nid oes data dibynadwy ar gael am feysydd gwaith fesul ardal leol wedi 2011, a gwelir felly bwlch data sylweddol.

£361 canolrif cyflog wythnosol

Cyflog

Mae canolrif cyflog wythnosol yn etholaeth Dwyfor Meirionnydd (y mae ardal Ffestiniog yn rhan ohoni) tua £361 yr wythnos, sydd 7% yn is na Gwynedd gyfan (£386 yr wythnos), a 19% yn is na Chymru gyfan (£469 yr wythnos).

Mae cyflogau merched 19% yn llai na chyflog dynion yn yr ardal. Mae'r bwlch yma rywfaint yn llai na'r bwlch ar draws Gwynedd gyfan, lle mae cyflogau merched 32% yn llai na chyflog dynion.

Roedd cael mwy o swyddi cyflog uchel lawn amser yn flaenoriaeth uchel yn Ffestiniog pan ofynnwyd i'r grwpiau a mudiadau am y newidiadau hoffent eu gweld dros y 10-15 mlynedd nesaf. (Ardal Ni 2035)

> "Creu swyddi ... gwrthdroi ymfudiad talent ifanc o'r Blaenau."
> (Cell B, Ardal Ni 2035)

Diweithdra

Mae 75% o drigolion Gwynedd sydd rhwng 16 a 64 oed mewn gwaith neu addysg, sydd ychydig yn is na chanran Cymru sef 76%.

Ar gyfartaledd, roedd canran y bobl 16-64 oed a hawliodd Lwfans Ceisio Gwaith yn ardal Ffestiniog rhwng Tachwedd 2020 a Hydref 2021 yn 5.1%, sy'n uwch na Gwynedd am yr un cyfnod (4.5%). Ffestiniog sydd â'r canran uchaf o ddiweithdra yng Ngwynedd. Mae'r ffigwr yn amrywio yn fawr o fis i fis gyda'r uchaf fis Chwefror 2021 (6.4%) a'r isaf yn Hydref 2021 (3.6%). Mae'n debyg fod hyn o ganlyniad i effaith gyfnod clo Covid-19 ar ddechrau 2021, a hefyd fod patrwm gwaith ardal Ffestiniog yn dymhorol iawn.

Busnesau

61%

o gwmnïau yn goroesi 3+ blwyddyn

Yn 2020, roedd cyfanswm o 4,380 o fusnesau wedi cofrestru yng Ngwynedd.

Mae cyfradd busnesau newydd sy'n cychwyn yng Ngwynedd yn is nag Ynys Môn, Gogledd Cymru a Chymru.

Fodd bynnag, mae 61% o gwmnïau yng Ngwynedd yn aros mewn busnes am o leiaf tair blynedd neu fwy. Mae hyn yn uwch na Chymru sydd ar 54%. Mae'r gyfradd o'r busnesau sy'n methu hefyd yn is yng Ngwynedd i gymharu ag Ynys Môn, Gogledd Cymru a Chymru.

Sgiliau am oes

O 2018/19 mae Llywodraeth Cymru wedi cyflwyno set newydd o fesurau perfformiad sy'n cynnwys y sgôr pwyntiau Llythrennedd, y sgôr pwyntiau Rhifedd a'r sgôr pwyntiau Gwyddoniaeth. Mae hyn yn ei gwneud hi'n anodd cymharu o flwyddyn i flwyddyn dros y blynyddoedd diwethaf ac nid oes dadansoddiad fesul sir ers 2018/19.

Fodd bynnag, mae ffigyrau ar gael am y nifer o adawyr ysgol blwyddyn 11 y gwyddys sydd ddim mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEET). Yng Ngwynedd mae'r ganran am 2020 yn 1.2%, sy'n is na ffigwr Cymru gyfan sef 1.7%.

Yr arian yn ein poced

Mae incwm sydd ar gael i'w wario ar ôl costau talu am gartref a threthi gan bobl yng Ngwynedd, yn £15,941 y pen y flwyddyn, sydd yn £1,322 yn llai na Chymru gyfan.

£15,941

incwm ar ôl talu costau cartref a treth

Yn ardal Ffestiniog, mae 17% o ddisgyblion ysgol gynradd yn hawlio prydau ysgol am ddim i gymharu â 14% Gwynedd. Dyma'r ganran uchaf o holl ardaloedd llesiant y sir. Erbyn i ddisgyblion gyrraedd ysgol uwchradd, mae'r ffigwr yn gostwng rhywfaint i tua 15%, sydd hefyd canran uchaf y sir.

Yn ôl ffigyrau cyn-bandemig, mae 26% o aelwydydd yn ardal Ffestiniog mewn tlodi tanwydd. Dyma'r ganran uchaf yng Ngwynedd (21%) ac mae bron i ddwywaith y ffigwr Cymreig o 14%.

Fodd bynnag, gyda'r cynnydd diweddar mewn prisiau tanwydd mae'r ffigwr hwn yn debygol o fod yn llawer uwch na'r amcangyfrif yn 2018, ond yn anffodus roedd dod o hyd i ddata dibynadwy yn y maes hwn yn broblem.

DIWYLLIANNOL

Cadw'n heini

Yn ôl Arolwg Chwaraeon Ysgol ddiweddaraf Chwaraeon Cymru mae nifer tebyg o blant Gwynedd yn cymryd rhan mewn chwaraeon a sydd ar draws Cymru.

Yn 2018, roedd 49% o blant Gwynedd yn cymryd rhan mewn gweithgaredd chwaraeon tri neu fwy o weithiau yr wythnos – mae hyn yn cymharu â 48% yng Nghymru. Mae 66% o ddisgyblion Gwynedd yn cymryd rhan mewn chwaraeon cymunedol tu allan i'r ysgol o leiaf un waith yr wythnos, tebyg i'r 65% yng Nghymru.

49%

o blant yn cymryd rhan mewn chwaraeon 3+ gwaith yr wythnos

Yn 2019 roedd 33% o oedolion yn dweud eu bod yn cyfranogi mewn gweithgareddau chwaraeon deirgwaith neu fwy yr wythnos i gymharu gyda 32% yng Nghymru.

Mae amser teithio cyhoeddus a preifat dwyffordd i gyfleuster chwaraeon yn uwch yng Ngwynedd na Chymru, gydag amser cyfartalog o 71 munud a 12 munud i gymharu gyda 55 munud a 10 munud yn y drefn honno.

Unwaith eto mae amrywiaeth i'w weld o fewn yr ardal, lle mae amser teithio preifat Trawsfynydd yn un o'r hiraf yn y sir a Diffwys a Maenofferen yn un o'r byrraf. Mae amser teithio cyhoeddus Trawsfynydd hefyd llawer hirach na Wynedd ac mae Diffwys a Maenofferen unwaith eto yn un o'r byrraf yn y sir.

Amser hamdden

Mae amser cyfartalog teithio dwyffordd cyhoeddus a preifat i lyfrgell gyhoeddus yn uwch yng Ngwynedd na Chymru gyfan, gydag amser cyfartalog o 61 munud a 15 munud i gymharu gyda 45 munud a 10 munud. O fewn ardal Ffestiniog, mae amser teithio cyhoeddus a preifat Diffwys a Maenofferen yn un o'r isaf yng Ngwynedd.

65%

wedi mynychu digwyddiad celfyddydol

Mae ffigyrau amser hamdden ar gael ar gyfer y cyfnod cyn y pandemig. **Yn ôl arolwg o 2019/20 roedd 65% o oedolion yng Ngwynedd yn dweud eu bod wedi mynychu digwyddiad celfyddydol yn ystod y flwyddyn** a 38% wedi ymweld ag amgueddfa. Mae'r ddau ffigwr yma wedi cynyddu ychydig ers yr asesiad diwethaf. Yn 2016/17 roedd 47% wedi ymweld â llefydd hanesyddol, lleihad ers yr asesiad diwethaf.

Mae effaith y pandemig ar y celfyddydau a diwylliant yn amlwg, gyda theatr a sinemau yn gorfod cau dros gyfnod y clo a chyfyngiadau yn y niferoedd sy'n cael mynychu digwyddiadau wedi hynny. Fodd bynnag, nid oedd ffigurau dibynadwy fesul ardal leol i fesur hyn ar gael.

Safle Treftadaeth y Byd

Mae tirwedd lechi gogledd-orllewin Cymru wedi'i hychwanegu at Restr Safleoedd Treftadaeth y Byd UNESCO, sy'n golygu mai dyma'r pedwerydd Safle Treftadaeth y Byd yng Nghymru.

Mae sawl rhan i'r Safle Treftadaeth hwn, gan gynnwys tirweddau chwareli Penrhyn, Dinorwig, Dyffryn Nantlle a Ffestiniog. Mae hefyd yn cynnwys Amgueddfa Lechi Cymru yn Llanberis, Castell Penrhyn a Rheilffyrdd enwog Ffestiniog a Thal-y-llyn.

SAFLE TREFTADAETH Y BYD
Llechi Cymru
Wales Slate
WORLD HERITAGE SITE

Mannau gwyrdd

Mae cysylltiad rhwng llesiant diwylliannol a threulio amser mewn mannau gwyrdd a natur, ac mae agosatrwydd at fan gwyrdd naturiol yn un ffurf o asesu amgylchedd ffisegol ardal.

Mae sgôr ar gyfer agosatrwydd at Fan Gwyrdd Naturiol Hygyrch yr un fath ar gyfer Gwynedd a Chymru gyfan, sef 77%. Mae sgoriau pob ardal o fewn Ffestiniog yn uwch na sgôr Gwynedd, a mae Bowydd, Rhiw, Diffwys a Maenofferen yn sgorio 100%.

Roedd yr amgylchedd ac agosatrwydd at atyniadau naturiol, er enghraifft, y mynyddoedd a chefn gwlad yn un o'r prif bethau oedd grwpiau a mudiadau yn gwerthfawrogi am Ffestiniog. (Ardal Ni 2035)

AM FWY O WYBODAETH...

www.LlesiantGwyneddaMon.org
post@llesiantgwyneddamon.org
01766 771000
Gofynnwch am Rheolwr Rhaglen Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Gwynedd ac Ynys Môn